

Nr 72

Utlåtande i anledning av motioner angående storleken av sjukpenning vid sjukhusvård, m.m.

Andra lagutskottet har behandlat två till lagutskott hänvisade motioner, I: 770 av herr *Larsson, Lars, m.fl.* samt II:900 av fru *Skantz* och fru *Håvik*.

I motionerna, vilka är likalydande, har hemställts, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj: begär ändring i lagen av den 17 december 1954 med särskilda bestämmelser om frivillig försäkring i allmän sjukkassa så att sjukpenning icke må reduceras vid sjukhusvård, att nya försäkringar icke må meddelas efter den 30 juni 1970, samt att de som vid denna tidpunkt omfattas av försäkringen avgiftsbefrias».

Remissyttranden över motionen har avgivits av riksförsäkringsverket och Försäkringskasseförbundet. Därjämte har Pensionärernas riksorganisation inkommit med yttrande.

Gällande bestämmelser m. m.

I samband med införandet av den obligatoriska sjukförsäkringen den 1 januari 1955 tillskapades en särskild övergångsordning för att hindra att vissa tidigare medlemmar av de erkända sjukkassorna skulle ställas utan sjukpenningsskydd. Reglerna återfinns i *lagen 1954 med särskild bestämmelse om frivillig sjukpenningförsäkring i allmän sjukkassa*. Den som var medlem av erkända sjukkassa vid utgången av år 1954 men som på grund av att han saknade arbetsinkomst eller hade mycket låg sådan inte kunde bli obligatoriskt försäkrad enligt den nya lagen fick möjlighet att teckna en frivillig försäkring, s.k. T-försäkring. Denna försäkring står öppen inte bara för tidigare kassamedlemmar som aldrig blivit obligatoriskt sjukpenningförsäkrade utan även för sådana tidigare medlemmar i erkänd kassa som varit obligatoriskt försäkrade men vilkas sjukpenningsskydd sedermera upphört. Detta gäller exempelvis pensionärer. Det finns alltså fortfarande möjlighet för tidigare medlemmar i erkända kassor att teckna T-försäkring. Som förutsättning gäller att den försäkrade gör ansökan inom två veckor efter det beslut om den obligatoriska försäkringens upphörande delgivits honom. För inträde i försäkringen gäller inga ålders- eller hälsovillkor.

Det skydd T-försäkringen innebär är mycket begränsat. Sjukpenningen utgör 1, 2 eller 3 kr. för dag. Dessutom utgår barntillägg med 1—3 kr. för

dag. Vid sjukhusvård reduceras sjukpenningen till högst 1 kr. 50 öre för dag. Vid varje sjukdom utges sjukpenning för högst 90 dagar. Halv sjukpenning förekommer inte. Karenstiden är alltid tre dagar.

Försäkringen finansieras genom avgifter av de försäkrade, statsbidrag och fondmedel. Avgiften uppgår för år räknat till 12 gånger sjukpenningens belopp. För en sjukpenning på 3 kr. är alltså årsavgiften 36 kr. Statsbidrag utgår med 20 % av vad som utgivits i sjukpenning och 75 % av vad som utgivits i barntillägg. I den mån ovannämnda medel inte förslår att täcka kostnaderna för försäkringen skall kostnaderna belasta försäkringen för grundsjukpenning i vederbörande kassa.

Antalet T-försäkrade, som vid utgången av år 1955 uppgick till ca 98 000, utgjorde vid utgången av år 1968 ca 79 000, varav ca 5 900 nytillkomna under året. Av de försäkrade är nästan 90 % över 65 år. Medelåldern var år 1968 72,6 år. Under detta år utbetalades ca 2,4 milj. kr. i sjukpenning. Avgiftsinkomsterna var för samma år ca 2,3 milj. kr., och statsbidraget utgjorde ungefär 480 000 kr. Försäkringskassornas fonder för T-försäkringen uppgick vid slutet av 1968 till ca 5,8 milj. kr., vilket motsvarar 2,5 årsavgifter

T-försäkringen var, som tidigare nämnts, avsedd som en övergångsarrangemang. Vid lagstiftningens tillkomst ifrågasattes om det var motiverat att göra denna övergångsarrangemang öppen för alla medlemmar i de erkända kassorna. Dåvarande riksförsäkringsanstalten föreslog att endast de som uppnått viss högre ålder och som kunde åberopa någon längre tids medlemskap i erkänd kassa skulle omfattas av försäkringen. Vid lagstiftningens genomförande gjordes dock inte någon skillnad mellan olika kategorier medlemmar i de erkända kassorna. Lagstiftningens karaktär av övergångsarrangemang markerades också därav att den tidsbegränsades. Lagens giltighetstid har förlängts i ett par omgångar, senast år 1965. Då bestämdes att T-försäkring inte skulle få meddelas efter utgången av juni månad 1970.

Motionerna

Motionärerna anser att sedan ATP trätt i funktion T-försäkringen inte har samma uppgift att fylla som tidigare. Rätten att teckna nya försäkringar bör därför upphöra den 1 juli 1970. Enligt motionärernas mening bör dock försäkringen fortsätta att gälla för dem som vid nämnda tidpunkt tillhör densamma. Under avvecklingstiden för försäkringen bör enligt motionärernas uppfattning inga avgifter utgå. Detta motiveras bl.a. med storleken av T-försäkringens fonder. I motionerna tas dessutom upp frågan om sjukpenningen bör reduceras under tid den försäkrade åtnjuter sjukhusvård. Denna reduktion föreslås slopad, bl.a. med motivering att pensionärer enligt den obligatoriska lagstiftningen har rätt till 180 dagar sjukhusvård utan att erlägga avgift.

Remissyttrandena

I frågan om *avveckling av T-försäkringen* är *riksförsäkringsverket* och *Försäkringskassaförbundet* ense med motionärerna att rätt till nyinträde i försäkringen inte bör föreligga efter utgången av juni månad 1970. *Folkpensionärernas riksorganisation* vill att T-försäkringen skall omarbetas så att pensionärer får möjlighet att försäkra sig på liknande sätt som hemmafruar och studerande. Som skäl för att inte längre medge nyteckning av försäkringar framhåller *riksförsäkringsverket* och *Försäkringskassaförbundet* den långa tid som förflutit sedan den frivilliga sjukförsäkringen ersattes av den obligatoriska och den starka utveckling — inte minst på pensionsidan — som under tiden ägt rum beträffande socialförsäkringarna. Försäkringskassaförbundet framhåller särskilt, att de moraliska skäl för T-försäkringen som en gång fanns knappast längre är för handen, eftersom de grupper som nu träder in i försäkringen under många år har fått åtnjuta det relativt höga sjukpenningsskyddet i den obligatoriska försäkringen.

Riksförsäkringsverket behandlar också frågan i vad mån *rätten att kvarstå i T-försäkringen* bör bibehållas för dem som före den 1 juli 1970 tecknat försäkring. Verket anser det rimligt att de som inträtt i försäkringen före nämnda tidpunkt får rätt att kvarstå ytterligare någon tid. Verket framhåller att medelåldern bland de försäkrade är mycket hög men att det finns försäkrade ned till trettioårsåldern. Därest rätten att bibehålla försäkringen inte tidsbegränsas skulle de nämnda förhållandena medföra att försäkringen så småningom fick upprätthållas för endast ett fåtal personer. Mot denna bakgrund föreslår verket att försäkringen i dess helhet avvecklas efter en femårsperiod. Under denna tid bör man enligt *riksförsäkringsverket* kunna medge *avgiftsbefrielse*. Efter utgången av en femårsperiod kan man räkna med att fonderna för T-försäkringen i stort sett är förbrukade i samtliga kassor. Genomsnittligt borde fonderna förslå endast tre år. En avveckling efter de av verket uppdragna riktlinjerna, skulle medföra att kostnaderna för T-försäkringen under de sista åren till en del skulle belasta den obligatoriska försäkringen för grundsjukpenning. Riksförsäkringsverket uppskattar denna kostnad till ca 5 milj. kr. Även *Försäkringskassaförbundet* biträder förslaget om avgiftsbefrielse.

Försäkringskassaförbundet instämmer i förslaget om avskaffande av *reduceringen av sjukpenning vid sjukhusvård*. Även *riksförsäkringsverket* godtar detta förslag vid genomförande av verkets intentioner i övrigt beträffande avveckling av försäkringen. Kostnaden för slopande av avdraget är enligt verket av mindre betydelse.

Utskottet

I samband med införandet av den obligatoriska sjukförsäkringen år 1955

gjordes en särskild övergångsordning, den s. k. T-försäkringen, för sådana medlemmar av de erkända sjukkassorna som saknade eller hade ringa arbetsinkomster och därför ställdes utanför den obligatoriska sjukpenningförsäkringen. Kretsen av dem som har rätt att tillhöra T-försäkringen gjordes ganska vid. Den omfattar inte bara dem som år 1955 riskerade att förlora sitt tidigare sjukpenningsskydd utan även sådana tidigare medlemmar i de erkända kassorna som tillhört den obligatoriska försäkringen men som av någon anledning, t.ex. pensionering, kommit att sakna sjukpenningsskydd. Av denna orsak tillkommer varje år flera tusen nya T-försäkrade. Det skydd T-försäkringen erbjuder är ganska blygsamt. Sjukpenningen är högst 3 kr. per dag och sjukhjälpstiden för varje sjukdom maximalt 90 dagar. Försäkringen finansieras till 20 % genom statsbidrag och i övrigt genom avgifter från de försäkrade. Eftersom T-försäkringen var avsedd som ett övergångsarrangemang gjordes lagstiftningen från början tidsbegränsad. Lagens giltighet har förlängts ett par gånger. Det senaste beslutet från år 1965 innebär att rätten att meddela nya försäkringar skall upphöra efter den 30 juni 1970.

Motionärerna vill att T-försäkringen skall avvecklas. Efter den 30 juni 1970 bör således nya försäkringar inte få meddelas. Däremot bör försäkringen enligt motionärerna även fortsättningsvis få gälla för den som vid nämnda tidpunkt är försäkrad. Motionärerna yrkar vidare att den som den 1 juli 1970 är försäkrad i framtiden skall befrias från avgift. Slutligen yrkas i motionerna att den reduktion av sjukpenningen i T-försäkringen som sker i samband med sjukhusvård och som innebär att sjukpenningen då inte får överstiga 1 kr. 50 öre skall avskaffas.

Riksförsäkringsverket och Försäkringskassaförbundet har i huvudsak biträtt motionärernas förslag. Riksförsäkringsverket har dock uttalat sig för att försäkringen i sin helhet avvecklas efter en femårsperiod. Verket anför att medelåldern bland de försäkrade visserligen är hög (72,6 år) men att det finns försäkrade ned till 30-års åldern. En obegränsad giltighetstid skulle innebära att försäkringen så småningom fick upprätthållas för endast ett fåtal personer.

Även utskottet har den uppfattningen att tiden är mogen att avveckla T-försäkringen. Sedan den obligatoriska sjukförsäkringen varit i kraft i över 15 år finns det knappast anledning att behålla den speciella övergångsordning T-försäkringen innebär. Försäkringen får anses ha fyllt sin egentliga uppgift att möjliggöra för en del medlemmar i de erkända kassorna att behålla ett visst före obligatoriets genomförande förvärvat sjukpenningsskydd. Den funktion som försäkringen faktiskt haft att ge möjlighet till visst sjukpenningsskydd för pensionärer kan inte heller motivera ett bibehållande av försäkringen. Pensionärernas ställning inom socialförsäkringarna har sedan år 1955 radikalt förbättrats och i dagarna

har lagts fram en proposition som — om den antages — innebär ytterligare förbättringar av deras ställning inom sjukförsäkringen. Pensionärerna föreslås sålunda erhålla fri sjukhusvård i 365 dagar och sjukpenning — i den mån de har förvärvsarbete — under 180 dagar. Att mot denna bakgrund för vissa pensionärer ha kvar det mycket begränsade skyddet T-försäkringen innebär kan inte anses rationellt.

Utskottet ansluter sig på grund av det anförda till motionärernas förslag att T-försäkring inte skall få meddelas efter juni månads utgång år 1970. När det gäller avveckling av de försäkringar som tecknats före denna tidpunkt vill utskottet förorda den lösning riksförsäkringsverket lagt fram och som innebär att försäkringen för dessa fall bibehålles under en femårsperiod. Med hänsyn till storleken av T-försäkringens fonder bör det vara möjligt att under avvecklingstiden medge avgiftsbefrielse. Vad slutligen angår motionsyrkandet om avskaffande av reduceringen av T-försäkringens sjukpenning vid sjukhusvård biträder utskottet motionerna även i den delen.

Utskottet hemställer,

att riksdagen i anledning av motionerna I: 770 och II: 900 i skrivelse till Kungl. Maj:t ger till känna vad utskottet anfört.

Stockholm den 4 november 1969

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herr Strand (s), fru Hamrin-Thorell (fp), herrar Ivar Andersson (s), Axelson (fp), Blomquist (m)* och fröken Pehrsson (cp);

från andra kammaren: fröken Sandell (s), herrar Fredriksson (s), Svensson i Kungälv (s), fru Skantz (s), fru Fränkel (fp), herr Åkerlind (m), fru Håvik (s) och herr Johansson i Skärstad (cp)*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.